

סיכום יום-עיון: "פגיעה עצמית אצל ילדי קצה"

בתאריך ה-5.4.16 התקיים בכפר הילדים והנוער "אהבה" יום עיון בנושא "פגיעה עצמית אצל ילדי קצה". זהו יום העיון הראשון שהתקיים בכפר הילדים והנוער "אהבה" – פנימייה טיפולית לילדים ונוער נפגעי טראומת ילדות, המתאפיינים בקשת רחבה של הפרעות רגשיות והפרעות התנהגות, כשאחת הבולטת מיניהן היא פגיעה עצמית.

יום העיון, אליו הגיעו 180 איש, הוקדש להתבוננות בתופעה של פגיעה עצמית מזוויות רחבות שונות ואינטגרטיביות. ההרצאות והסדנאות שיקפו תהליכים מקצועיים ואנושיים של הצוות המקצועי של המקום, תוך הצגת מודלים ייחודיים בטיפול הפרטני והמקצועי פותחו במקום.

ליאת ליבוביץ' – פסיכולוגית קלינית, שיזמה את רעיון יום-העיון, הנחתה בלבביות ובחן את יום העיון והזמינה ראשונים את המברכים.

דליה סיני – מרכזת השירות לילד ונוער מחוז חיפה, הודתה למנהל הפנימייה דני, ולצוות הפנימייה כולו, על ארגון היום המכובד ועל העבודה המתמשכת, המקצועית והמערכתית בניסיון לתת מענה לילדים מגוונים ולקדם כל אחד בדרכו.

שמואל כהן – מפקח בשירות לילד ונוער, דיבר על "הקצה המתרחק" ועל היכולת המתגרת לתת מענה לילדים מורכבים. בהקשר זה שיבח את הפנימייה והודה לעובדים, על החזקה של הילדים והדיאלוג עם המשפחות.

דני אריאל – מנהל הפנימייה, הודה לכל מי שתרום ליום העיון. דני דיבר על ההתמודדות היומיומית עם הדברים הלא צפויים שעולים דרך העבודה הפנימייתית ועל הערבוב של חיי המבוגרים שבחרו לעבוד במסגרת הזאת, עם הילדים.

דני סיפר על ההיסטוריה של המקום, הקשורה בדמותה של ביאטה ברגר, "שהיא חלק ממקורות התמיכה, ובה אנו נעזרים ברגעי משבר". הוא הזכיר את התחלתה של הפנימייה: בית תמחוי בגרמניה שהוקם ב-1922, שהפך לבית יתומים בניהולה של ביאטה ברגר, ועד הבאת הילדים לישראל – לקריית-ביאליק.

לאחר הברכות, מנחת יום העיון ליאת ליבוביץ' הזמינה למופע קצרצר את ילדי "חבורת הזמר של אהבה", שהיו כמובן נרגשים מאוד וקצרו את תשואות הקהל.

בהמשך נשאה דברים **דינה ביטס**, מנהלת השירות הטיפולי ב"אהבה", על המפגש עם הילד הפגוע וקראה בתחילת דבריה קטע לירי מרגש שמבטא את קולו של הילד: "חבק אותי חזק... אל תמאס בי... אל תברח...". דינה הדגישה את המקום של הילדים הזועקים, מצפים למות ומקווים שיום אחד תינטע התקווה בליבם ויהיה סיכוי להילחם על גילוי טעם החיים. דינה סיימה באיחולים לבאי יום העיון, להבטיח חיים במקום בו שוכנים הפחד והייאוש.

הרצאות יום העיון:

לשם ובחזרה – מפגיעות יומיומיות לסיכון עצמי: הדר ארז - פסיכולוג חינוכי בפנימיית "אהבה"

הייתה זו הרצאת **מבוא** ובה סקר והגדיר הדר את תופעת הפגיעה העצמית בימינו, כתוצאה של ניתוק והשטחת הרגשות, כדרך להחליף את הכאב הנפשי הבלתי נסבל.

הדר הציע כי בטראומה מוקדמת נוצר כאב נפשי עוצמתי, לא מודע, לא מורגש ולא מתוקשר. המצב הנפשי הפנימי מתבטא במעין: "צחיחות נפשית" – ריקנות הנובעת מהגנות שנוצרו במטרה להימנע מהכאב. הניסיון שלא לחוש את הכאב הנפשי והפחד ממנו יוצרים מצב של התנהגות ללא אבל, ללא כאב. אך מצב זה אינו מבטא כוח. הפחד לחוש את הכאב הנפשי שאין לו שם, יוצר תגובת פגיעה פיזית, אך ללא חיבור ברור ומודע בין הכאב הנפשי שאינו מודע לתוצר הפיזי.

עוד הוסיף הדר והסביר את הפגיעה העצמית כתוצא של חוסר היכולת להיות לבד, לתקשר את העצמי לאחר או לאדם עצמו, במיוחד בכל הנוגע לנושאי לחץ וכאב.

בהמשך הדר הצביע על הקשר בין פגיעה עצמית לאובדנות, ועל ההבדל המוטיבציוני בין כוונה אובדנית לפגיעה עצמית ללא כוונה אובדנית: המוטיבציה של בעלי הכוונה האובדנית הינה להימנע מכאב, ולעומתם רוב הפוצעים את עצמם מחפשים להרגיש טוב יותר ולהמיר את הכאב הנפשי בכאב גופני.

אולם, עצם ביצוע הפגיעה העצמית יכולה בנסיבות מסוימות לשמש לפגיעה אובדנית "כנגד העצמי" במיוחד כאשר הכאבים שמהם סובל האדם אינם מטופלים ואין בהם הקלה.

הדר סיים את הרצאתו המרתקת בנקודה למחשבה, על תרבות המערב המקדשת עונג ואינה רואה בחוויית הכאב חלק הכרחי בחיי הנפש שלנו. השאלה האחרונה אותה הפנה הדר אל באי יום העיון היא: האם בשל התרבות המערבית המדוברת, בעידן שלנו יופיעו יותר פגיעות עצמיות?

טקטיקת האדמה החרוכה: משמעויות של פגיעה עצמית עבור המטפל, המטופל והקשר הטיפולי: ישראל רוזנבאום - פסיכולוג קליני, מדריך בפנימיית "אהבה", מנחה, מלמד ומטפל בגישה אקזיסטנציאליסטית.

הרצאה זו כללה חומר תיאורטי, שני תיאורי מקרה של מטופלות והקרנה של חלקים מהסרט: "מטאמורפוזה", בבימויה של נטע לי בראון.

ישראל פתח לשומעים מרחב אחר בהתבוננות על נושא הפגיעה העצמית, אותה כינה: "ארץ זרה". הוא הראה את הקושי שלנו כמטפלים, להיות במקום של הילדים ולהתקרב לעולמם, המתאפיין בפגיעות קשות ומגוונות.

ישראל התמקד בתחילת הרצאתו בשאלה המשמעותית: "כיצד ניתן לעזור למטופלים להפסיק את הפגיעה העצמית?" והציג את הלחץ המרחף מעל ראשו של המטפל להפסקת הפגיעה, אך הדגיש

שלחץ זה מצמצם את המרחב הטיפולי. בהרצאתו ביקש ישראל להביא את קהל יום העיון לפתיחות לעולמם הפנימי הפגוע של המטופלים, להבין ולהתקרב אל מקורות הפגיעה העצמית ולא לנסות להפסיקה ממקום לחוץ וחרד.

לדבריו, הפגיעה העצמית באה ממקום של חוויות טראומטיות קשות שיצרו בעולמו הפנימי של המטופל עמדה של אי-אמון וחוסר-יכולת לשיתוף. רגשות של בושה והשפלה, מנציחים אצל מטופלים אלו מעגל סגור של בדידות וניתוק.

ישראל השתמש בדימוי של "טקטיקת האדמה החרוכה" על מנת להסביר את הרציונאל הפנימי של דפוסי הפגיעה עצמית. בתקופת מלחמת העולם השנייה סטאלין הורה על שריפת השדות, אסמי התבואה, הגשרים וכו' בשטחים שהנאצים עמדו לכבוש, על מנת שהתנאים עבור הגרמנים שפלו אליהם יהיו בלתי נסבלים.

אני מביאה כאן את דבריו של ישראל כלשונם בסיכום הרצאתו, המלמדת ומרגשת כאחד: "טקטיקת האדמה החרוכה עוזרת לנו להבין את המטופל הפוגע בעצמו לא רק כסוטה מנורמות מקובלות, לא רק כחוטא לערכים שאנו מאמינים בהם כמו ערך החיים, לא כהרסני או רע, אלא כאדם המנסה להגן על עצמו ועל האוטונומיה שלו באמצעים ובדרכים שהן מצומצמות ולא יעילות - אבל זה מה שעומד לרשותו אחרי מה שעבר.

החשיבה על טקטיקת האדמה החרוכה כדרך להבין אנשים שפוגעים בעצמם, כדרך להתקרב יותר לעולמם, מאפשרת למטפל להיות יותר אמפטי כלפיהם, להתייחס אליהם מתוך הבנה ולא מתוך צורך לשנות אותם ולפייס גם לאפשר קשר טיפולי טוב יותר. המטופל לא מרגיש מותקף ושמנסים לשנות אותו בלי להבין אותו ומה מניע אותו, יש לו יותר אמון במי שמנסה להיות איתו בחוויה, ומבין מה הוא עבר, מאשר במי שמנסה לעזור לו אבל ממקום של פחד וחוסר הבנה.

כשאנו מבינים שלפגיעה עצמית יש משמעויות דתיות, תרבותיות, רוחניות ואישיות - הדבר מאפשר לנו להבין טוב יותר את עולמם של אנשים שפוגעים בעצמם, ליצור איתם ברית טיפולית המבוססת על הבנה ואמון, ולטפל בהם ממקום אמפטי".

ישראל הקרין חלקים מהסרט: "מטאמורפוזא", העוסק באונס ומתמקד בשינוי הפנימי שמתחולל בנשים שנפגעו. הסרט משלב עדויות של ארבע נשים, הבאות מחברות מגוונות. נקודת המוצא של הסרט היא הניסיון לחוות את האונס כמטאמורפוזא ולהתכתב עם הדימוי הארכיטיפי, המופיע ביצירתו של אובידיוס. ביצירה 50 מקרי אונס שבהם הנאנסת הופכת לחיה, צמח או דומם. קטעי הסרט אפשרו קרבה לעולמן של נשים שעברו התעללות ואונס, ולחויית הפגיעה העצמית כדרך תיקון והשבת הגוף והנפש לרשות העצמי, לחיים שנשים אלו יכולות לחיות.

בהרצאתו ישראל הבהיר כי כשמטופל פוגע בעצמו – הבנתו של המטפל את הפגיעה העצמית ומשמעויותיה משפיעות באופן קריטי על הטיפול; אם המטפל מאוים, במידה והמטפל רואה פגיעה עצמית כתופעה שיש להפסיק אותה או אם הוא רואה את המטופל כהרסני או רע לעצמו, כל אלו משפיעים על הדיאלוג המתרחש בטיפול.

כשאנו מנסים להבין אנשים הפוגעים בעצמם ולהתקרב לעולמם, קיומנו כאינדיבידואלים הקיימים בעולם מאפשר למטופלים לחזור לאנושיות שלהם ולהיות פחות לבד.

לאחר הרצאה משמעותית זאת נהנינו מהפסקת קפה ומאפה בניהול צוות המטבח המסור והמקצועי של "אהבה". זה המקום להודות ולהדגיש את העבודה המערכתית המשותפת של כל הסטוריים ב"אהבה" שהניבה את היום המוצלח הזה. עבודה מערכתית זאת היא מאבני היסוד של המקום ומשקפת את המאמץ המשותף לקידומה ולשיקומה של אוכלוסיית המקום.

בשלב זה התקיימה חלוקה לסדנאות ברחבי הפנימייה. התקיימו שבע סדנאות מגוונות:

1. "כמו גלגל בתוך גלגל": תמר אבן-צור MSW. עו"סית בפנימיית "אהבה", ורחבעם זילברמן רכז הדרכה בפנימיית "אהבה".

ההרצאה עסקה בקבוצת האופניים – קבוצה שהוקמה על מנת לשפר מיומנויות שליטה עצמית אצל מתבגרים שסומן אצלם קושי בשליטה העצמית. קבוצת הרכיבה נמצאה כמאיצה תהליכים קבוצתיים, ונחשבת כאטרקטיבית מאוד לחניכים.

הרכיבה ממחישה באופן מובהק את הפן החיובי שבשליטה עצמית, מכיוון שהחניכים מקשרים שליטה עצמית להימנעות ממכות ונפילות, אל מול ההנאה והסיפוק שבהתגברות על מכשולים, כמו: אי רצון וכאב פיזי בשרירים.

כמו-כן, הרכיבה מדגישה את הקשר בין עשייה לבין שינויי מצבי הרוח וכך ניתן לדבר על הקשר בין רגשות, מחשבות ועשייה, באופן שמובן וברור יותר לחניכים.

2. "עשה מה שאתה אוהב ואהוב מה שאתה עושה" – סדנא חווייתית בנושא טיפול באמצעות עיסוקים משמעותיים לקידום תחושת הרווחה הנפשית בקרב ילדים ומתבגרים בסיכון: תמי גרוספלד M.A., אביטל דייגי B.O.T. ומירב פורת MSC. מרפאות בעיסוק בבית ספר: "אהבה".

בבסיס פילוסופית מקצוע הריפוי-בעיסוק עומדת ההשקפה כי רוח האדם משתקפת בכלל עיסוקיו. לכן, העיסוקים מהווים כלי שיקומי להבנת האדם והעצמתו, כאשר אישיותם וחייהם של בני האדם מתעצבים דרך מה שהם עושים. מושגי המפתח בבסיס המקצוע כוללים בין היתר את ה"עיסוק המשמעותי". זהו דיאלוג בין האדם לסביבה ובין האדם לעצמו, איזון עדין בו הצרכים, הפוטנציאל ורוח האדם נפגשים. כאשר אדם משתתף בשגרת היום-יום, הכוללת עבודה, טיפול עצמי, פנאי, עבודה והשתתפות חברתית, הוא מעצב את תבנית נוף חייו וקובע מי הוא ולאן הוא חותר להגיע.

המודל התיאורטי MOHO (Model of human occupation), עליו מתבססת העבודה המקצועית של מנחות הסדנא בבית הספר "אהבה", נותן דגש על כך שכאשר קיימת שליטה על החיים, האדם יכול להבין ולהתחבר לפוטנציאל הטמון בו, להגביר את איכות חייו ולייצר משאבים פנימיים מתוך

השגרה וההרגלים המרכיבים את חייו. אולם, כאשר השתתפות זו מדוכאת, נשללת מהאדם הזכות לאיכות חיים והאפשרות לפתח את זהותו האישית. Occupational apartheid - "הדרה עיסוקית" הינו מונח המתאפיין לדיכוי היוצר חוסר שוויון בהזדמנויות לבחירה, חשיפה והתנסות בעיסוקים משמעותיים לאדם מבחינת צרכיו האישיים וצרכיו ההתפתחותיים.

ייחודיות הריפוי בעיסוק בקרב אוכלוסיית ילדים ונוער בסיכון, הינה מטרתו להוות זרז של תהליכי שינוי ושיקום, מתוך עבודה עם הפוטנציאל העיסוקי הייחודי הקיים בכל אדם. אוכלוסיית התלמידים אותם אנו פוגשות במהלך העבודה חוותה "הדרה עיסוקית", עקב סביבה מזניחה ופוגעת, מעמד סוציו-אקונומי נמוך וגורמים חברתיים ותרבותיים. לאורך שנות עבודתנו התפתחה ההבנה כי לריפוי בעיסוק יכולת ייחודית לקדם ילדים ונוער בסיכון, מעצם השימוש בכלי הטיפול המשקם, של איתור וחשיפה לעיסוק משמעותי. בעבודתנו אנו מתמקדות בליווי המטופל במציאת עיסוקים המשמעותיים לו, וחשיפתו לעיסוקים בסיסיים שאינם מוכרים לו. השימוש בעיסוק משמעותי נותן לאדם ולילד בפרט, משמעות לחייו – מביא לידי ביטוי את הרוח הפנימית שבו ומחזק אותה. על כן הטיפול דרך התכווננות לעיסוקים משמעותיים מאפשר לילדים ונוער בסיכון חווית שליטה פנימית והעצמת הדימוי העצמי, לאחר שנים של חוסר חשיפה ומניעת גישה לעצמאות בתפקודי היום יום של הילד והמתבגר. הטיפול באמצעות עיסוקים משמעותיים מחבר את הילדים לרוח הפנימית ולפוטנציאל שבהם ובכך מקדם את הרווחה הנפשית של המטופל.

3. "אימהות בסיכון – הצצה לקבוצת פסיכודרמה לאימהות לילדי פנימייה: דפנה נגלר M.A. - מטפלת בפסיכודרמה בפנימיית "אהבה", שושי קיברי MSW. עו"סית בפנימיית אהבה".

שושי ודפנה, מנחות בעשר השנים האחרונות קבוצת פסיכודרמה לאימהות לילדי פנימייה, מתוך הבנה כי הקשר עם ההורים המולידים הוא מרכיב חשוב וחיוני בתהליך גדילת הילדים במערכת החלופית. קבוצת הפסיכודרמה, המציעה התנסות יצירתית בצד גבולות ברורים, משפיעה על פיתוח איכויות אימהיות שלא הגיעו לידי מימוש באוכלוסייה הזאת. הקבוצה מסייעת לאימהות להפוך להיות אימהות מכילות יותר עבור ילדיהן. בתהליך הקבוצתי המנחות מבקשות ליצור מצבו בו הקבוצה הופכת לייצוג פנימי של סביבה אימהית ראשונית – סביבה מחזיקה, המעניקה לאימהות חוויה של הכלה, אינטימיות והחזקה.

הכלת האימהות תוך גילוי הבנה ואמפתיה לתהליך המורכב שהן עוברות, אפשר שתקל מעט על חווית הכישלון המתעצמת של האימהות, המקשה על תפקודן ועל מחויבותן לילדיהן שגדלים בפנימייה.

4. "לאחוז בכל הקצוות" – טיפול מערכתי בילדי קצה, הכרות עם המודל הפוסט-אשפוזי "אהבה": רונית בר משיח MSW. ורונית שוורצמן MSW. - עו"סיות בפנימיית "אהבה" והדר ארז – פסיכולוג חינוכי בפנימיית "אהבה".

הסדנא הצביעה על הרציונאל של שילוב ילדים ובני נוער פוסט-אשפוזיים כחניכים שווים בתוך המשפחתונים הטיפוליים "הרגילים" בפנימייה. ילדים אלו מאופיינים ברמת סיכון אובדני גבוהה,

תדירות גבוהה של אמירות אובדניות ואירועי פגיעה עצמית, עוצמות גבוהות של חוסר שליטה, התפרצויות זעם שעלולות לסכן אותם ואת הסביבה כמו גם התנהגויות סיכון נוספות, בעיות תפקודיות, שיפוט לקוי ובוחרן מציאות שנוטה להתערער במצבי לחץ ומצוקה ועוד.

מטרת פרויקט ייחודי זה הינה לאפשר לילדים שעברו אשפוז שילוב בסביבת חיים תקינה ככל האפשר, אשר "מושכת לבריאות" ומעבירה מסר של "דרישות וציפיות" כמו משאר ילדי הפנימייה, כמו גם מאפשרת מסגרת פחות סטיגמטית.

בסדנא תוארה המעטפת הרחבה שהפנימייה כמילייה טיפולי מעניקה לילדים אלה. כמו כן תואר כי מתקיימות ישיבות קבועות רבות משתתפים, במהלכן מוענקת תמיכה, הדרכה ומעטפת נוספת גם בעבור הצוות המכיל ילדים אלה ומאותגר באופן יומיומי עקב עוצמות גבוהות של סימפטומים מגוונים שהילדים מבטאים. במסגרת הישיבות ה"פוסט-אשפוזיות" נערכת חשיבה משותפת על הילד וניתנים מענים הדרכתיים נוספים, ובנוסף מושם דגש על תאום בין אנשי הצוות השונים בנוגע לטיפול בילד.

כדי להמחיש את העבודה המערכתית ואת המעטפת הטיפולית הרחבה, הוצג מקרה.

5. "פגיעה דימוי ודיאלוג" – סדנת התנסות באמצעי יצירה, כדי לחוות את המרחב המשותף של הנפגע והעד המשתתף: נגה צבי M.A. דרמה-תרפיסטית ב"אהבה" וחלי חורש רביד M.A. מטפלת באומנות ב"אהבה".

הסדנא אפשרה התייחסות לנושא של פגיעה עצמית באמצעות דימויים ואסוציאציות בעזרת שימוש בחימר. בשלב השני של הסדנא בוצעה כתיבה ספונטנית מונחית. בהמשך, בעבודה בזוגות, המשתתפים בסדנא ניסו להיכנס לנעליהם של אדם הפוגע בעצמו והעד או המאזין לחילופין. לאחר ההתנסות הזו המשתתפים התכנסו למליאת הסדנא וחלקו את ההתנסות שלהם.

הנושאים שעלו משקפים נושאים העולים בטיפולים במטופלים שפוגעים בעצמם: עד כמה מרגיש המטופל בנוח להיחשף? עד כמה המטפל מרגיש חודרני? הדיאלקטיקה בין חדירה וסקרנות לניכור ואדישות, המטופל כמשתתף פעולה והמטפל ככלי קיבול תומך או ריק. גם בקרב המנחות עלתה הדיאלקטיקה בין הנחייה מובנית לבין ספונטניות ופתוחה, דילמה שהורגשה על ידן לאורך הסדנא ובתכנונה.

6. "גוף הפגיעה" - סדנא חווייתית בתנועה: נירית בטר M.A. מטפלת בתנועה ב"אהבה" וליאת ליבוביץ' M.A. פסיכולוגית קלינית ב"אהבה".

מטרת הסדנא הייתה לחבר את המשתתפים לחוויה גופנית של תחושת המעטפת שלנו, הגוף, העור, איך היא בשלמותה, אם היא אכן שלמה ואיך היא כמפוצלת. במהלך הסדנא יצאנו למסע לבדיקה מדוקדקת של תחושות הגוף, המנח שלו, המבנה הגרמי, הנשימה, אבחנה בין האיברים השונים ובחנו איך כל אלה מגיבים לפיצול או הרחקה, מסע להרחקת עצמינו.

הסדנא כלה גם חימום תנועת בליווי מוסיקה, בו עשינו מעבר מהחוץ פנימה, הכרות קצרה במעגל התנועה של צייס ועבודה אישית מונחית במרחב בעזרת ציפות. בסופה של ההתנסות החווייתית התאספנו לשיתוף. השתתפו בסדנא 8 נשים אשר התמסרו מאוד לתהליך ובחרו לשתף אותנו בסופו. החוויות היו מגוונות ועמוקות וניכר שהמשתתפות עברו תהליך משמעותי. המשתתפות העלו גם סוגיות הקשורות להתמודדות וטיפול בילדי פנימייה, עלו גם זיכרונות אישיים ודימויים. סיכמנו את הסדנא במעגל תנועה לפרידה.

7. הצגת עבודה עם קבוצה למניעת התנהגות מינית אסורה: טל לבנת M.A. בפסיכולוגיה קלינית, פסיכולוג בביה"ס "אהבה" ומתמחה בפסיכולוגיה קלינית ועמית טפר MSW. עובד סוציאלי ורכז חינוכי בפנימיית "אהבה"

הקבוצה מתקיימת כעשר שנים בפנימיית "אהבה" ובארבע השנים האחרונות בהנחיית טל לבנת ועמית טפר. הקבוצה החלה את עבודתה לאחר שנחשפו מספר אירועים של פגיעות מיניות בין כותלי הפנימייה ומתוך הבנה שאוכלוסיות של ילדים ומתבגרים בסיכון, מועדות להתנהגות מינית אסורה בשכיחות גבוהה יותר.

מטרת הסדנא הייתה להאיר את התופעה המורכבת של פגיעות מיניות בקרב קטינים. בסדנא הוצגה דרך טיפול קבוצתית בנערים פוגעים מינית. שיטת העבודה בקבוצה היא טיפולית ודינאמית, מתוך ניסיון להבין ולהכיר בצרכי הנערים. במקביל, העבודה הינה גם סמכותית, באופן שמעמת את הנערים עם המעשים שעשו ועם עיוותי החשיבה וההכחשות שמלווים את הדפוסים הפוגעניים של אותם נערים.

8. סדנה אורחת – עבודה עם פגיעה עצמית ומצבי קצה בקרב מטופלים שעברו פגיעה מינית - חשיבה תיאורטית ודיון קליני: אורית ליבוביץ' M.A. פסיכולוגית קלינית, שירותי הייעוץ לסטודנט בירושלים, קנדיטטית במכון הפסיכואנליטי, ירושלים.

טיפול בנפגעי תקיפה מינית הוא כמו כל טיפול אחר, אך ניתן לסמן בו מראש "בורות", שידוע מהניסיון הקליני והתיאורטי שקיים סיכוי גבוה יותר לטיפול אליהם. במסגרת זו תוארו הפוזיציות של דייוויס ופרואולי של העברה והעברה נגדית, האופייניות בטיפול בנפגעי תקיפה מינית: תוקפן וקורבן, הורה לא רואה וילד לא נראה, מפתה ומפותה, מציל וניצול. אלה שמונה עמדות שמתחלפות בטיפול בין המטפל והמטופל. בנוסף צוינו שתי עמדות חדשות שהחוקרות הוסיפו בשנים האחרונות: מטיל ספק אכזרי, וחי בספק בלתי פוסק. לבסוף, המנחה הציגה את הרעיון כי לעיתים פגיעה עצמית משמשת כהחצנת העמדות של תוקף (פוגע) אל מול תחושות חוסר התוקף (ולידציה) שבפגיעה המינית עצמה. על הזדהות עם הקורבן (פרנצי) בו הנפגעת מזדהה עם החלק התוקף המופנם ופוגעת בעצמה, וכן על פגיעה עצמית כסוג של הצבת גבול - "אני לא יכולה יותר" (מתוך המאמר של רחל סובר שגם חולק למשתתפים).

9. "מי מחזיק את החרדה ואת האחריות"? : דני אריאל מנהל הפנימייה.

הסדנא עסקה בהבנה שכדי לטפל בנוער שפוגע בעצמו נדרש סוג של "ניהול סיכונים", כמו כן נדרשים חלקים שונים מבעלי תפקידים שונים כדי לחלק את הנטל בצורה נכונה ; את החלק הפורמלי של האחריות צריך לקחת מנהל, בעל תפקיד או מקצוע שמתאים לכך, בעוד שאת העומס הרגשי של "שותפות" עם הנוער עצמו יכולים להחזיק רק המטפלים הישירים. דני הבהיר כי תמיד צריך להתחלק בעומס שבאחריות הקשורה לטיפול בנערים ונערות אלו.

במהלך הסדנא חודד ההבדל בין מערכות שונות (ביה"ס, פנימייה, תחנה ייעוצית ועוד) ומתוך הבדל זה הובהר הצורך בדיאלוג פתוח ובתאום ציפיות בין בעלי העניין בכל מערכת ובין המערכות השונות.

עם סיום העבודה בסדנאות הגיע זמנה של ארוחת הצהריים המרעננת והטעימה, שוב בניצוחו של צוות המטבח המסור והנאמן של "אהבה".

לאחר ארוחת הצהריים התכנסנו שוב באולם לשמוע את: **"אי בלב ים" - הצגת מקרה והרצאה של יהודית לויזון M.A. – ביבליותרפיסטית ואנליטיקאית יונגיאנית**, שחתמה את יום-העיון.

יהודית הציגה את המודל של: **"מיתוסים וטראומה"** והצלבת הנרטיבים של: **"הסיפור האחורי"** לסיפור הטראומה עם **"הסיפור הביוגרפי"**, כעשויים לאפשר את צמצום השפעת ההגנות הדיסוציאטיביות והופעת תהליכים טרנספורמטיביים.

המודל הודגם דרך תיאור מקרה בצירוף רציונאל תיאורטי. יהודית תיארה את **"אהבה"** כבית מקצועי ומשמעותי, המאפשר התפתחות שלה ושל עבודתה ממקום **"המטפל הפצוע"**. היא התייחסה ל**"רוח"** ולשורשי המקום, העוברים דרך דמותה מעוררת ההשראה של ביאטה ברגר, מנהלת **"בית אהבה"** בברלין, שחרטה על דגלה את המוטו העיקרי של **"אהבה"** מאז ועד היום: **"לשם יש משמעות - הבסיס לחינוך ילדים צריך להיות אהבה"**. ביאטה הצילה 300 ילדים מציפורני הנאצים והביאה אותם ל**"בית אהבה"** החדש בפלשתינה, שבנתה. הדיאלוג הארכיטיפי הזה, בין חיים למוות, שואה והצלה, מתגלם שוב ושוב במאבק ההישרדות של הילדים מתוצאות הטראומה.

לאחר מכן הביאה יהודית תיאור מקרה של נערה בה טיפלה. בתיאור ניתן לראות שלושה שלבים בתהליך הטיפול: 1. שיחות ללא עליית חומרים מהלא-מודע. 2. עליית **"הסיפור האחורי"** (הסמלי) של הטראומה דרך עליית חומרים מהלא-מודע ותחילת תהליך טרנספורמטיבי. 3. המשך תהליך טרנספורמטיבי והצלבת ה**"סיפור האחורי"** לטראומה עם ה**"סיפור הביוגרפי"** ופרידה.

בטיפול, בתהליך מורכב של יצירת הקשר, נוצר בהדרגה המרחב הנכון לעליית **"הסיפור האחורי"** של הטראומה. **"הסיפור האחורי"** סיפר את הטראומה המינית בדרך מטאפורית, את מקורות הפגיעה העצמית וייצוגי ההגנות הדיסוציאטיביות, אך בהדרגה גם עסק בפתיחת חלון אל אחר משמעותי ואל העצמי, תוך כדי בניית פונקציה גברית מטהרת של הגוף.

לקראת סוף הטיפול יהודית הראתה כיצד התרחש תהליך עליית "הסיפור הביוגרפי" של הטראומה, חזרה לאותה תקופה, לזירת האירוע והתמקדות באירועי הפגיעה המינית האובייקטיבית.

יהודית סיימה את הרצאתה בסיפור המיתוס היווני של: "דמטר ופרספונה" בו היא משתמשת לעיתים במהלך טיפולים. המיתוס הדגים את העובדה שמי שעבר טראומה מוקדמת ינדוד תמיד בין העולמות, המזמנים מעברים ולהתמודדות עם הירידה לשאול, אך התנועה בין העולמות מאפשרת גם יצירתיות, מחזוריות וטרנספורמציה.

בסיום ההרצאה אחת המשתתפות שיתפה בסיפור אישי מרגש, שהיווה סגירת מעגל לשורשי ולמהות המקום: הצלה ושיקום ילדים ונוער בסיכון ויצירת נתיב של תקווה עבורם.

יום העיון הראשון ב"אהבה" נחתם ע"י המנחה הלבבית: ליאת ליבוביץ', שהיא המנוע והמעוף שמאחורי יום-העיון הזה. שוב, תודה לך ליאת!

היה זה יום-חג עבורנו, שמחנו על בואם של האורחים שפקדו את מעונינו.

להתראות ביום-העיון הבא!

סיקרה וכתבה:

יהודית לויזון - ביבליותרפיסטית ואנליטיקאית יונגיאנית ב"אהבה".